

บุบพที 1 บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อทางระบบทางเดินหายใจไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข รวมไปถึงด้านการศึกษา สถานศึกษาทั่วประเทศจำเป็นต้องปิดการเรียนการสอนเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดอย่างรุนแรงนั้นสถานศึกษาก็ต้องปิดอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปีการศึกษา ส่งผลให้ทุกภาคส่วนต้องมีการปรับตัว ปรับรูปแบบ ปรับบทบาท ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างปลอดภัยจากโรคระบาด ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่เป็นแบบทางไกลหรือแบบออนไลน์เพื่อทดแทนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ และผู้เรียนทุกระดับการศึกษาต้องเรียนรู้อยู่ที่บ้านพักอาศัย ตามมาตรการป้องกันโรค ภาวะวิกฤตดังกล่าวเรียกได้ว่าส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบการศึกษาทั่วโลกและในประเทศไทยอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปกครองต่างก็ต้องเผชิญกับปัญหาที่หนักหน่วงเช่นเดียวกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2565 : 1)

ภาครัฐให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้เพราะส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาทั้งหมด เพราะระบบการศึกษาเป็นฐานการผลิตบุคลากรที่สำคัญของประเทศในอนาคต สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565 : 5-9) ได้สังเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่าส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาไทยในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านผู้เรียน กล่าวคือผู้เรียนขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สภาวะความตึงเครียด ความวิตกกังวล การขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ส่งผลต่อทัศนคติเชิงลบนำไปสู่การไม่เข้าชั้นเรียน การขาดทักษะปฏิบัติการขาดความพร้อมในการเรียนรู้ส่งผลต่อทัศนคติเชิงลบนำไปสู่การไม่เข้าชั้นเรียน การขาดทักษะปฏิบัติการขาดความพร้อมในการเรียนรู้ส่งผลต่อทัศนคติเชิงลบนำไปสู่การไม่เข้าชั้นเรียน เพราะเรียนรู้เฉพาะทฤษฎีไม่สามารถทำกิจกรรมกลุ่มและขาดโอกาสในการเรียนรู้ทักษะชีวิต และทักษะสังคม ด้านผู้สอน กล่าวคือ ผู้สอนมีภาระงานเพิ่มขึ้น มีความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน วิตกกังวลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงผู้สอนขาดความพร้อมในอุปกรณ์ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนนั้นพบว่า แม้จะมีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายแต่ก็ยังไม่สามารถพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้ดีเท่าที่ควร รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีสามารถใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการผสมผสานได้อย่างหลากหลายแต่ในรายวิชาปฏิบัติ นั้นค่อนข้างไม่สอดคล้องกับทักษะที่ผู้เรียนจะได้รับ ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษานั้นพบว่าเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารยังไม่เพียงพอ สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ความไม่พร้อมของผู้ปกครองในการจัดหาสัญญาณอินเทอร์เน็ตหรือมีใช้อย่างจำกัดไม่เพียงพอต่อบุคลากรที่มีหลายคน เป็นต้น

ผลกระทบดังกล่าวส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างชัดเจนในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปกครอง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เกิดผลกระทบในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุด และจากผลการศึกษาล่าสุดในปี พ.ศ. 2565 เกี่ยวกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่าภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในระดับปานกลาง โดยผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เกิดภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์มากที่สุดตามลำดับ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และวิทยาศาสตร์มากที่สุดตามลำดับ สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ มากที่สุดตามลำดับ จากผลการวิจัยงานวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 : สภาพการณ์ บทเรียน และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2564 : 1) เกี่ยวกับการสรุปค่าเฉลี่ยการรับรู้ของผู้เรียนต่อภาวะถดถอยด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 พบว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาคณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ย 3.01 วิชาภาษาต่างประเทศ 2.90 วิทยาศาสตร์ 2.87 วิชาสังคมศึกษา 2.74 และวิชาภาษาไทย 2.68 ตามลำดับ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า วิชาคณิตศาสตร์มีค่าเฉลี่ย 3.10 วิชาภาษาต่างประเทศ 2.95 วิชาวิทยาศาสตร์ 2.95 วิชาสังคมศึกษา 2.70 และวิชาภาษาไทย 2.65 ตามลำดับ ทั้งนี้ยังพบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ คือ ปัจจัยด้านทักษะการกำกับตนเองในการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัจจัยด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน และการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน นอกจากนี้จากผลการวิจัยยังได้เสนอแนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ว่า ต้องสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ พัฒนาเทคนิคการเรียนรู้ของผู้สอน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการเตรียมความพร้อมอุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยี ปรับเนื้อหาการเรียน ส่งเสริมกิจกรรมและเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของผู้เรียน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และประการสำคัญคือเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่ต้องร่วมมือกันกำหนดมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาผู้มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการออกแบบหรือวางแผนในการพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน

จะเห็นว่าทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 51 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรีตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอพนัสนิคม อำเภอนันทบุรี อำเภอพานทอง อำเภอบ้านบึง อำเภอศรีราชา อำเภอเกาะจันทร์ อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ และอำเภอเกาะสีชัง โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดระยองตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอบ้านค่าย อำเภอมาบตาพุด อำเภอนิคมพัฒนา อำเภอปลวกแดง อำเภอแกลง อำเภอวังจันทร์ และอำเภอเขาชะเมา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, 2567 : 5-10) ซึ่งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส

โควิด 2019 ทำให้สถานศึกษาต่างประสบปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน จากการประชุมของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง พบว่าภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เป็นปัญหาเร่งด่วนที่สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565 : คำนำ) ที่กล่าวถึงการกำหนดจุดเน้นในการเร่งแก้ปัญหาในกลุ่มผู้เรียนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือผลกระทบหลังจากการแพร่ระบาด โดยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาด้วยการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนทุกระดับ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้นวัตกรรมเพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาเป็นการใช้นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องมาช่วยในการบริหารภายในสถานศึกษาเพื่อช่วยในการบริหารจัดการเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทในสังคมและโลก ภูมิภควัฒ์ ภูมิพงศ์คชศร (2565 : 3) กล่าวว่า นวัตกรรมเป็นความคิดหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้ก่อนหรืออาจจะเป็นการพัฒนาดัดแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยและได้ผลดีขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นเกิดผลดีขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย ทั้งนี้การนำนวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาไปใช้นั้นครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการศึกษาสองประเภทคือ นวัตกรรมเชิงนโยบายและนวัตกรรมการเรียนการสอนและการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา การนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อการบริหารจัดการภายในสถานศึกษานั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามบริบทขององค์กร จึงต้องผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ อาศัยองค์รวมของบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อให้ได้รูปแบบนวัตกรรมที่สามารถใช้แก้ปัญหาภายในสถานศึกษาได้ เป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะออกแบบและวางแผนเพื่อนำนวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของวาริ นิยมวรรณ (2564 : 193) พระมหาหล่อ ฐานุตโตโร (2560 : 181) อร่าม วัฒนะ (2561 : 198) บัณฑิต ประสิทธิ์นอก (2562 : 158) เสกสรร ปิวศิลป์ศักดิ์ (2562 : 165) พรรณพรพร หัตถวงษ์ (2562 : 333) อัจฉรา นิยมภา (2564 : 1) และสรารุณ นิมนวล (2565 : 145) ได้ศึกษารูปแบบ วิธีการในการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้นวัตกรรมรูปแบบต่าง ๆ จึงถือได้ว่านวัตกรรมการบริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาหรือแก้ไขประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบ วิธีการหรือแนวทางนั้นสามารถใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีรูปธรรม สามารถพัฒนาองค์กรได้อย่างชัดเจน ถือเป็นการพัฒนาโดยใช้นวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างหนึ่ง

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับระดับและความสัมพันธ์ของการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ รวมถึงสมการพยากรณ์และแนวทางการประยุกต์ใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในการแก้ไขภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายหลังการแพร่ระบาด

ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถนำองค์ความรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษา และการพัฒนาผู้เรียนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษา กับการพัฒนาผู้เรียนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผล ต่อพัฒนาผู้เรียนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
4. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาและเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ปีการศึกษา 2567 จำนวน 51 โรงเรียน จำนวนผู้สอน 3,864 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง, 2567 : 3)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ปีการศึกษา 2567 จำนวน 351 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling)

โดยใช้สถานที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม หลังจากนั้นคัดเลือกผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เป็นการเลือกแบบเจาะจงโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 20 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา อย่างน้อย 2 ปี จำนวน 8 คน โดยไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก

ตัวแปรที่ศึกษา

1. **ตัวแปรพยากรณ์** ได้แก่ การประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี จังหวัดระยอง โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 1.1 นวัตกรรมด้านนโยบาย
- 1.2 นวัตกรรมด้านการเรียนการสอน
- 1.3 นวัตกรรมด้านกลยุทธ์
- 1.4 นวัตกรรมด้านสื่อและเทคโนโลยี

2. **ตัวแปรเกณฑ์** ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง มี 5 ด้านดังนี้

- 2.1 ด้านการพัฒนาผู้สอนและผู้บริหาร
- 2.2 ด้านการเรียนรู้และส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน
- 2.3 ด้านการสนับสนุนทางสังคม
- 2.4 ด้านสารสนเทศ
- 2.5 ด้านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

การประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการใช้นวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วยนวัตกรรม 4 ด้าน ดังนี้

1. นวัตกรรมด้านนโยบาย หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการประยุกต์ใช้นวัตกรรมเชิงนโยบายในการออกแบบการใช้ระเบียบ กฎ วิธีการ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ในการพัฒนาสถานศึกษามีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการ ด้านพฤติกรรม ด้านสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ ด้านสุขภาวะและด้านความปลอดภัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นอกจากนี้สถานศึกษายังมีการออกแบบและสร้างนโยบายที่เน้นการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ไขปัญหาหลักเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนให้มุ่งสู่การมีประสิทธิภาพของผู้เรียน โดยการสร้างรูปแบบ (Model) ของสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนของสถานศึกษา

2. นวัตกรรมด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้สอนมีการใช้นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุน ส่งเสริมในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล การวิจัยทางการศึกษา การใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมไปถึงการสร้างรูปแบบ (Model) ของสถานศึกษาที่ใช้ในการขับเคลื่อนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

3. นวัตกรรมด้านกลยุทธ์ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดทิศทางการบริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน สู่การพัฒนานวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรม มีการสร้างแนวคิดใหม่ในการบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีการบริหารสถานศึกษาโดยมุ่งเน้นอนาคต โดยการสร้างหรือกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา โดยมองการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต มีการสนับสนุนให้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญต่อการจัดการการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ เป็นการวางแผนการบริหารสถานศึกษาในระยะยาว และมีภาวะผู้นำในการเสนอแนวคิดในการบริหารสถานศึกษา

4. นวัตกรรมด้านสื่อและเทคโนโลยี หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนบุคลากรให้ออกแบบ สร้างสรรค์ และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม และมีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษามีการออกแบบสื่อและเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา อีกทั้งยังมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการสั่งการ การกระตุ้น การควบคุม หรือการบังคับบัญชาให้บุคลากรปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนบรรลุเป้าหมาย เช่น ใช้เครือข่ายสังคม ไลน์ อีเมล ทวิตเตอร์ และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการมอบหมายภาระงาน

การพัฒนาผู้เรียนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการประยุกต์ใช้วิธีการ นวัตกรรม แนวทางต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ต่อเนื่อง ซึ่งมุ่งพัฒนาใน 5 ด้านดังนี้

1. ด้านการพัฒนาผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนและประยุกต์ใช้การดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะของผู้สอนให้ใช้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน มีการสนับสนุนการจัดอบรมพัฒนาองค์ความรู้และวิชาชีพผู้สอน มีการสนับสนุนให้บุคลากรผู้สอนได้รับการสัมมนาภายนอกสถานศึกษา

ตามโอกาสรวมไปถึงการสนับสนุนการศึกษาต่อของผู้สอน เพื่อนำองค์ความรู้จากการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน มีการพัฒนาทักษะของผู้สอนอย่างรอบด้าน เช่น ด้านภาษา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ของผู้บริหารให้มีศักยภาพในการออกแบบนวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารในการวางนโยบาย กลยุทธ์ วิสัยทัศน์อย่างเป็นระบบ เป็นต้น

2. ด้านการเรียนรู้และส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเนื้อหาสาระกิจกรรม ด้วยการส่งเสริมการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสนับสนุนการปฏิรูปการสอนของบุคลากรผู้สอนให้ใช้ Active Learning การส่งเสริมให้ผู้สอนสร้างนวัตกรรมทางการจัดการเรียนการสอน มีการสนับสนุนผู้สอนให้ได้รับโอกาสในการแสวงหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เช่น การศึกษาต่อ การอบรม การสัมมนา และการทำวิจัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันอย่างเป็นรูปธรรม เน้นการแก้ไขปัญหาความถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกสาระวิชาอย่างเป็นระบบ และมีการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดทำ จัดซื้อ จัดจ้าง สื่อการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย

3. ด้านการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินงานในการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านนโยบาย การให้ตัวแทนชุมชนเป็นกรรมการเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด ในการร่วมพัฒนาผู้เรียนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนในด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยสถานศึกษาสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนออกแบบการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และกำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ผู้ปกครองส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งที่บ้านและที่สถานศึกษา การเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา และการตรวจสอบผลการจัดการศึกษาตามนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. ด้านสารสนเทศ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินงานในการส่งเสริมการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศจากเขตพื้นที่ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด รวมไปถึงกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาความถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการเป็นแนวทางเพื่อใช้แก้ไข ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมภายในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม สนับสนุนให้ผู้สอนนำข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาและผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ และมีการออกแบบนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องในการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนมีการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. ด้านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนในเชิงนโยบายในการยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย มีการวางแผนการจัดชั้นเรียน

การนิเทศ สร้างความรู้ด้านนโยบาย สนับสนุนให้ผู้สอนวางแผนการจัดทำแผนการเรียนรู้ใบงาน สื่อต่าง ๆ และการประเมินผลโดยใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ มีการดำเนินการตามแผนดำเนินงาน สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี สร้างขวัญกำลังใจ ยกย่องชื่นชม ผู้สอนที่มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ อย่างเป็นรูปธรรม มีการกำกับติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลผู้สอนอยู่เสมอ และรายงานผลการเรียน ให้ผู้ปกครองได้รับทราบ รวมไปถึงการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อ/จัดจ้างระบบเทคโนโลยี ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โปรแกรม แอปพลิเคชัน การเขียนโปรแกรม การสนับสนุนให้ผู้สอนได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ เทคโนโลยีด้วยการอบรม สัมมนา เพื่อนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาและ พัฒนาการเรียนการสอนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

สถานศึกษา หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชลบุรี ระยอง

เขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ครอบคลุม 2 จังหวัด คือ

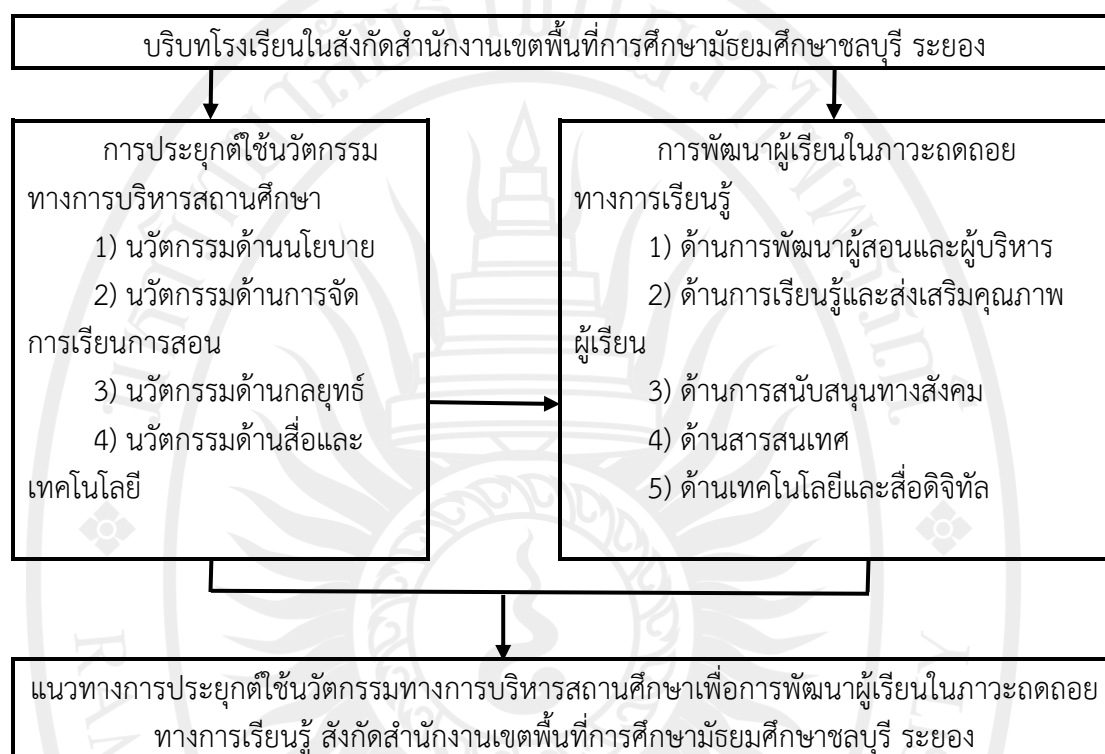
1. จังหวัดชลบุรี จำนวน 31 แห่ง
2. จังหวัดระยอง จำนวน 20 แห่ง

ผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการบริหาร สถานศึกษา ของสุกัญญา แซ่มซ้อย (2565 : 14) ภูมิภควิรัช ภูมิพงศ์คชศร (2565 : 14) ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ (2561 : 550) ภาคิเพื่อการศึกษาไทย (2561) เอกนถุน บางท่าไม้ (2560 : 403-406) อัจศรา ประเสริฐสิน และคณะ. (2560 : 79) บรรจง ลาวะลี (2560 : 206-207) วรุฒิ งามจันทร์ (2555 : 126-127) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2564 : 7) จารุวรรณ นาดัน (2556 : 734) ปิยะวรรณ บริหารพานิช (2565 : 44), สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา (2564 : 1) และสมบัติ นามบุรี (2562 : 130) พบว่าด้านที่มีความถี่ 4-8 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) นวัตกรรมด้านนโยบาย 2) นวัตกรรมด้านการจัดการเรียนการสอน 3) นวัตกรรมด้านกลยุทธ์ และ 4) นวัตกรรมด้านสื่อและเทคโนโลยี ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การพัฒนาผู้เรียนภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ จากกาญจนา ปลอดภัย (2565 : ออนไลน์) อิทธิพัทธ์ สวทันพรกุลและคณะ (2565 : ๑) สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565 : 38) ภูมิพัฒน์ ศรีวิชิตพัฒน์ (2565 : 78-83) ศิโรจน์ ผลพันธิน (2565 : 15) นรธรพร จันทรเฉลี่ย เสริบุตร (2565 : ออนไลน์) เว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์ (2565 : ออนไลน์) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2565 : 14-29) เว็บไซต์ มติชนสุดสัปดาห์ (2565 : ออนไลน์) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2565 : 2-11) วิจารย์ พานิช (2565 : ออนไลน์) ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค (2565 : ออนไลน์) และเว็บไซต์แนวทาง

ออนไลน์ (2566 : ออนไลน์) พบว่าด้านที่มีความถี่ 5-11 ประกอบด้วย 5 ด้าน 1) ด้านการพัฒนาผู้สอนและผู้บริหาร 2) ด้านการเรียนรู้และส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน 3) ด้านการสนับสนุนทางสังคม 4) ด้านสารสนเทศ และ 5) ด้านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย